

B E S P R E K I N G E N .

JOANNES BAPTISTA CANANO, 1515—1578; GIROLAMO DA CARPI, 1501—1556 *Musculorum Humani corporis picturata dissectio* (Ferrara 1541?). Facsimile edition annotated by HARVEY CUSHING en EDWARD C. STREETER, 1925, R. LIER en Co. Florence, Lungarno, torrigliani 19.

Dit keurig verzorgd werkje is no. 4 uit de reeks der monumenta medica, uitgegeven onder leiding van HENRY E. SINGERIST. Het telt 98 bladzijden, waarvan er 40 het herdrukte werk van CANANO bevatten.

HARVEY CUSHING schreef een inleiding, waarin hij wijst op een drietal geschriften uit de eerste helft der zestiende eeuw, welke op dit oogenblik tot de libri inter rariores longe rarissimi behooren: de tabula sex van VESALIUS (1538), de „Christianismi Restitutio” van SERVETUS (1553) en bovengenoemd werk van CANANO. In zijn nog steeds met vrucht geraadpleegd werk over de: *Geschichte der anatomischen Abbildung*” wordt het boekje van CANANO door CHOULANT beschreven op bldz. 34 en 35. In 1852, toen CHOULANT'S boek verscheen, waren slechts drie exemplaren bekend; MORTIMER FRANK wijst in den herdruk van dit werk op een vierde exemplaar in de Koninklijke bibliotheek te Berlijn. De lijst aan het slot van de nieuwe uitgave van CANANO leert ons, dat nu 11 exemplaren bekend zijn, waarvan er 7 in staatsbibliotheken bewaard worden en 4 zich in particulier bezit bevinden.

EDWARD C. STREETER heeft een uitvoerige biographie van GIAMBATTISTA CANANO samengesteld, daarbij gebruik makende van de nieuwste onderzoekingen door DUCCHESI, gepubliceerd in: *Gli Scienziati Italiani*, Vol. I, 1923. Het boek van CANANO bevat geen jaartal van uitgifte. CHOULANT vond in een aantekening van HALLER, dat in een exemplaar, toebehoorende aan CONRAD GESNER, geschreven was, dat hij het boek in 1542 uit Ferrara gekregen had. Het moet dus uitgegeven zijn vóór 1543. STREETER nu meent, dat het in de lente van 1542 reeds het licht zag. Einde Augustus 1542 was VESALIUS te Venetië om het handschrift van de *Fabrica*, plus de houtblokken en de proefdrukken der platen met STOPIUS in te pakken voor den uitgever OPORINUS te Bazel. ROTH vermoedt dat hij toen veel op reis geweest is en ook een bezoek te Ferrara gebracht heeft bij CANANO (bldz. 127, ROTH). STREETER noemt dit bezoek een vaststaand feit en geeft daarvoor de zeer voor de hand liggende reden, dat FRANCIS, de jongere broeder van VESALIUS, assistent was bij CANANO en het bezoek aan Ferrara dus in de eerste plaats zijn broeder goldt. Hier zag CANANO het concept en de afdrukken der houtblokken voor de *Fabrica*, wat hem deed afzien van de verdere uitgave van zijn eigen werk. „He slew his child, as ABRAHAM would have done, in dutiful reverence, in witness and confirmation of the proven superiority of VESALIUS” zegt de schrijver. Daar nergens in brieven of anderszinds iets te vinden is van de reden, waarom CANANO de uitgave staakte, terwijl hij zelf zegt: „reliquos sub calchographi praelo jam positos mox edituri”, dus de overige boeken reeds naar de pers waren,

moet er een dringende reden geweest zijn, waarom de uitgave gestaakt werd, een reden, die wel niet zal worden opgehelderd, tenzij een brief van of aan CANANO daarover afdoende licht verschaft. De enkele exemplaren, die bekend zijn, zouden dan geschenken geweest zijn door CANANO aan zijn vrienden gezonden, voordat zijn werk officieel in den handel kwam. Het aangekondigde vervolg is nooit verschenen, ten minste het is niet bekend. Misschien kwam het voor in de tweede uitgave van 1572 in Ferrara, dus uitgegeven nog tijdens het leven van CANANO, een werk, dat HALLER nog noemt, CHOULANT niet gezien heeft en waarvan op dit oogenblik geen enkel exemplaar bekend is.

De voornaamste ontdekkingen van CANANO zijn de *Musculus palmaris brevis* en de *valvulae in de venae*. De eerste vondst heeft CANANO in 1548 aan FALOPPIUS medegedeeld, die in zijn boek van 1561 deze spier beschrijvende zegt: „het is echter niet mijn ontdekking, maar die van GIAMBATTISTA CANANO.... die mij nu 13 jaar geleden zijn ontdekking verhaalde”.

In VESALIUS laatste werk: „*Anatomicarum Gabriellis Faloppii observationum examen*,’ Venet. 1564, zegt hij in 1546 een consult te Regensburg gehad te hebben met CANANO ten huize van Lord D’ESTE en bij die gelegenheid had CANANO hem medegedeeld, dat hij kleppen bemerkt had in de *Vena azygos*, de *Venae renales*, en in andere groote aderen. AMATUS LUSITANUS heeft te Ferrara in 1547 de bevindingen van CANANO, „*admirandus anatomicus*” bevestigd. Veel waarde is er door VESALIUS en EUSTACHIUS niet aan gehecht; het werd vergeten, totdat FABRICIUS AB AQUAPENDENTE in 1574 de klepvliesen in de aderen opnieuw ontdekt heeft, wat echter niets ontnemt aan de waarde van CANANO’s vondst.

Het boekje van CANANO bestaat uit een korte inleiding, plus 27 kopergravures (hij was de eerste, die de kopergravure heeft doen toepassen voor afbeeldingen in een ontleedkundig werk) met korten tekst. Behandeld worden de spieren van beneden- en bovenarm. De prenten geven een overzicht van de spieren te zien en daarna het armskelet met telkens slechts een enkele spier. Het zijn voor dien tijd uiterst nauwkeurige afbeeldingen, duidelijk den loop ten opzichte van het beenstelsel, plaats van begin en aanhechting vertoonende.

De herdruk van dit werk mogen wij met vreugde begroeten, daar het nu onder ieders bereik gekomen is om zich dit voor de geschiedenis der ontleedkunde zoo kostbare boekje aan te schaffen.

J. G. DE LINT.

IMHOTEP, *The Vizier and Physician of King Zoser and afterwards the Egyptian God of Medicine*, by Jamieson B. HURRY. M. A.; M. D. Oxford University Press. Humphrey Milford. 1926.

Dr. HURRY heeft dit boek geschreven om IMHOTEP de eer te doen toekomen, waarop hij volgens den schrijver recht heeft. Dit doel heeft de schrijver bereikt door een aangenaam te lezen, goed gedocumenteerd boek van een groote honderd bladzijden te wijden aan den man, waarvan Sir W. OSLER zeide: „The firts Figure of a